

29338 Wetenschapsbudget

Nr. Verslag van een schriftelijk overleg
Vastgesteld d.d.

Binnen de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap¹ hebben enkele fracties de behoefte over de brieven van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 23 december 2004 (Kamerstuk 29 338, nr. 27) en d.d. 21 maart 2005 (Kamerstuk 29338, nr. 33) inzake de notitie van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen over de gevolgen van nanotechnologie, enkele vragen en opmerkingen voor te leggen. Bij brief van ... heeft de minister deze beantwoord. Vragen en antwoorden zijn hierna afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
Aptroot

Adjunct-griffier van de commissie,
Jaspers

I Vragen en opmerkingen uit de fracties

Algemeen

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de reactie van de minister op het rapport van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) over de mogelijke gevolgen van nanotechnologie.

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de reactie van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) op het rapport van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) over de mogelijke gevaren van nanotechnologie. Deze leden hebben hier enkele vragen en opmerkingen bij.

De leden van de SP-fractie zijn de KNAW erkentelijk voor de gedegen notitie, maar hebben enige kanttekeningen en vragen bij de beleidsreactie.

De leden van de Christen-Unie hebben met belangstelling kennisgenomen van de reactie van de minister op het advies "Hoe groot kan klein zijn" van de werkgroep gevolgen nanotechnologie van de KNAW. Zij hebben op dit moment te behoefte tot het stellen van een aantal vragen.

Inhoudelijk

De leden van de CDA-fractie onderschrijven dat nanowetenschap en nanotechnologie enorm bijdragen aan de kenniseconomie en grote mogelijkheden bieden voor de toekomst vanwege een breed scala aan maatschappelijke toepassingen. Tegelijkertijd vinden deze leden het van belang dat er maximale duidelijkheid bestaat over de eventuele risico's van nanodeeltjes op gezondheid en milieu. Aanvullend onderzoek naar de mate van afbreekbaarheid van sommige nanodeeltjes en naar de toxiciteit is daarom nodig. Bij consequenties van dit onderzoek voor de Nederlandse regelgeving is Europese afstemming zeer gewenst. De leden van deze fractie delen de opvatting van de minister dat een moratorium volstrekt niet aan de orde is. Wel vragen zij hoe de regering het risico-analyse proces van "risk assessment, risk management, en risk communication/public perceptions rond de nanotechnologie precies vorm willen geven. De minister wil een grote verantwoordelijkheid bij de onderzoeksinstellingen neerleggen. Zolang mogelijke risico's van nanotechnologie voor gezondheid en milieu niet duidelijk zijn, is het ook moeilijk voor onderzoeksinstellingen om daarop te anticiperen. Kan de minister hierop een reactie geven, zo vragen deze leden. Ook ziet de minister voor de onderzoeksinstellingen een taak weggelegd in risicocommunicatie als onderdeel van de algemene taak van wetenschapscommunicatie. Is het niet wenselijker in een situatie waarin onduidelijkheid bestaat over de risico's van nanodeeltjes voor de gezondheid dat de risicocommunicatie meer op elkaar wordt afgestemd om maatschappelijke onrust en spookverhalen te voorkomen, zo vragen deze leden.

De leden van de VVD-fractie willen benadrukken dat zij zeer veel belang hechten aan een goed onderzoeksclimaat voor nanotechnologie. Deze leden delen de opvatting van de minister dat de instelling van een moratorium volstrekt onwenselijk is. Zij steunen het beleid van de minister waarbinnen het onderzoek naar nanotechnologie prioriteit heeft. Zowel het fundamentele als het toepassingsgerichte onderzoek naar nanotechnologie kan een belangrijke bijdrage leveren aan de wetenschap en allerlei toepassingen daarvan. Uiteraard is een sluitend veiligheidsbeleid noodzakelijk. De constatering dat het ontstaan van nanobots geen reëel gevaar oplevert, neemt een groot deel van de onrust ten aanzien van nanotechnologie weg. Wel wordt geconstateerd dat de productie van nieuwe deeltjes schadelijke gevolgen kan hebben voor mens en milieu. Meer onderzoek en, afgeleid daarvan, nieuwe regelgeving zijn noodzakelijk, zo stelt de minister. Dit zou op Europees niveau moeten gebeuren. In de brief van 21 maart 2005 wordt echter niet genoemd hoe dit Europese traject ingezet wordt. Kan de minister aangeven hoe dit proces op Europees niveau gaat verlopen? Voorkomen moet worden dat overlap in het noodzakelijke onderzoek ontstaat, waar dit ook op Europees niveau gedeeld kan worden. Op welke termijn is het gewenste onderzoek te realiseren? Worden de veiligheidsrisico's tot het moment dat de nieuwe regelgeving ingaat, voldoende ingedamd? Kan de minister een reactie hierop geven, zo vragen de aan het woord zijnde leden. De minister geeft aan dat de wettelijke bepalingen met betrekking tot wetenschapscommunicatie worden uitgebreid. Ook de bovengenoemde leden achten het wenselijk dat de wetenschap vaker en beter communiceert met de maatschappij. Kan de minister aangeven wat van de instellingen en onderzoekscentra verwacht wordt en hoe zij daarop toeziet?

De leden van de SP-fractie constateren dat de KNAW een aantal aanbevelingen doet in de richting van het ministerie van OCW. Deze leden zijn van mening dat de minister niet alle

aanbevelingen van de KNAW op de juiste wijze overneemt en onvoldoende de verantwoordelijkheid neemt.

De KNAW stelt dat het ministerie van OCW en de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) onderzoek dienen te bevorderen naar mogelijke toxiciteit van nanodeeltjes. Indien onderzoek naar toxiciteit van nanodeeltjes, dienen voorstellen voor regelgeving met de Europese Unie te worden afstemd.

De minister stelt dat zij over aanvullend onderzoek, een evaluatie en nadere regelgeving, in overleg zal treden met andere betrokken ministers. Bovengenoemde leden constateren dat het rapport in november 2004 aan de minister is aangeboden en zij vragen de minister op welke termijn zij in overleg zal treden met de betrokken ministers en op welke termijn de Kamer een plan van aanpak kan verwachten? Voorts merken de leden op dat de KNAW stelt dat een dergelijke evaluatie van de risico's spoedig moet worden gestart.

De leden van deze fractie ragen de minister of zij op de hoogte is van activiteiten in andere landen van de Europese Unie op dit gebied en of er overleg wordt gevoerd op dit punt, in verband met eventuele afstemming van regels binnen de Europese Unie?

De leden wijzen erop dat de KNAW meent dat de ministeries van OCW en Economische Zaken dienen te bevorderen dat het publiek wordt geïnformeerd over nanowetenschap en nanotechnologie. Het is van groot belang dat het publiek actief wordt betrokken bij discussie over de toekomst van dit wetenschappelijk onderzoek en de toepassing van resultaten. Deze leden vragen de minister hoe zij het publiek actief gaat betrekken bij de discussie over de toekomst van dit wetenschappelijk onderzoek.

De minister stelt dat zij van mening is dat kennisinstellingen primair verantwoordelijk zijn om over wetenschap en techniek en tevens over mogelijke risico's te communiceren. De aan het woord zijnde leden constateren dat deze taak van instellingen in de huidige wet nog niet is vastgelegd en dat de minister de verantwoordelijkheid met name bij de instellingen legt. De leden van deze fractie zijn van mening dat dit een te beperkte aanpak van de communicatie met betrekking tot nanotechnologie is.

De KNAW stelt dat bij de communicatie over deze evaluatie overheid, bedrijfsleven, onderzoekers, consumenten- en milieuorganisaties en politiek dienen te worden betrokken. Ook stelt de KNAW dat de overheid een taak heeft in het entameren van een goed gestructureerde open discussie over nut en risico van nanowetenschap en nanotechnologie. Kan de minister uiteen zetten hoe zij dit advies van de KNAW gaat opvolgen? Deelt de minister de visie van deze leden dat bepaalde wetenschapsonderwerpen een meer integrale aanpak vereisen met betrekking tot de communicatie en het entameren van een maatschappelijke discussie, zo vragen deze leden.

De leden van de ChristenUnie-fractie vragen binnen welke termijn de minister verwacht overleg te hebben gevoerd met de betrokken ministers? Tevens vragen deze leden wanneer het onderzoek voor aanvullende regelgeving kan zijn afgerond?

De bovengenoemde leden vragen of bij het onderzoek naar nieuwe regelgeving ook zal worden ingegaan op de inhoud van veiligheidsmaatregelen, de inhoudelijke toetsingsprocedures en de wijze waarop deze tot stand komen met de daarbij behorende onderscheiden verantwoordelijkheden van verschillende partijen?

Ten slotte vragen deze leden naar de uitwerking van de conclusie dat er een stevig maatschappelijk voorlichtings- en debattraject moet worden ingezet. Volgens de KNAW moet het publiek actief betrokken worden bij de discussie over de toekomst van nanowetenschap en

de toepassing daarvan. Betekent de verwijzing van de minister naar de primaire verantwoordelijkheid dat zij zich niet zonder meer verantwoordelijk voelt voor de totstandkoming van het maatschappelijke debat? Zou de minister in zoverre niet een verantwoordelijkheid kunnen hebben in de publieksvoorlichting, namelijk dat zij erop toeziet dat deze publieksvoorlichting evenwichtig is en dat er niet alleen specialisten, maar ook ethici en “leken” aan het woord komen, zo vragen deze leden.

II Reactie van de minister

Algemeen

Met het oog op de beantwoording van de vragen van de verschillende fracties is het goed te weten dat inmiddels in interdepartementaal overleg is besloten tot het uitbrengen van een Kabinetsstandpunt over nanowetenschap en nanotechnologie. Er gebeurt op deze terreinen inmiddels zo veel (departementale studies, wetenschappelijk onderzoek, het EU-actieplan, het verschijnen vna de eerste consumentenproducten) dat een gecoördineerde aanpak gewenst is. Zo'n gecoördineerde aanpak is in de eerste plaats gewenst met het oog op samenhang in het beleid. Ook biedt een Kabinetsstandpunt een goed handvat voor het effectief opereren in de Europese Unie en op mondiaal niveau. Verder kan een Kabinetsstandpunt een bijdrage leveren aan het tot stand brengen van maatschappelijk draagvlak en bijdragen aan de onderzoeks- en ontwikkelingsbehoefte, ook wat betreft het onderzoek naar risico's en toxiciteit. Vanwege het belang van nanotechnologie als enabling technologie is een eendrachtig Kabinetsbeleid nodig om de concurrentiepositie van ons land op dit gebied te versterken en om oplossingen te bieden in maatschappelijke sectoren. En tenslotte is een Kabinetsstandpunt nodig om risico's van nanotechnologie in kaart te brengen en te zorgen voor adequate regelgeving. Het Kabinetsstandpunt wordt nu interdepartementaal voorbereid (waarbij het ministerie van Economische Zaken de projectleiding heeft) en omvat een vijftal lijnen: versterking van het draagvlak, nationale en internationale coördinatie, ontwikkeling van een onderzoeksagenda, beoordeling en benutting van kansen en regelgeving voor omgang met risico's. Het Kabinetsstandpunt bereikt de Kamer volgend jaar mei.

Ook in EU-kader staat het onderwerp nanowetenschap en nanotechnologie volop in de belangstelling. Ik verwijs in dit verband naar de Nieuwe commissievoorstellen en initiatieven van de lidstaten van de Europese Unie (Kamerstuk 22 112 nr. 389), waarin op p. 1 melding wordt gemaakt van de Mededeling van de Commissie aan de Raad, het Europees Parlement en het Europees Economisch en Sociaal Comité – *Nanowetenschappen en nanotechnologie*: een actieplan voor Europa 2005-2009. Het actieplan focust mede op met nanotechnologie verwante uitdagingen alsmede op de sociale context en acceptatie van nanotechnologie. Dit omvat onder meer onderzoek naar alle aspecten van risk assessment en van veiligheid.

Inhoudelijk

De leden van de CDA-fractie hechten veel belang aan maximale duidelijkheid over eventuele risico's van nanodeeltjes op gezondheid en milieu en achten aanvullend onderzoek naar de mate van afbreekbaarheid van sommige nanodeeltjes en naar de toxiciteit hiervan nodig. Bij consequenties van dit onderzoek voor de Nederlandse regelgeving is Europese afstemming zeer gewenst.

Verwezen wordt naar het hiervoor genoemde actieplan van de Europese Commissie, in het bijzonder de acties op terreinen 6 ((Kamerstuk 22 112 nr. 389, p. 6-7). Deze lijn, die door de Nederlandse regering volledig wordt onderschreven, betreft de terreinen volksgezondheid, veiligheid, milieu-, werknemers- en consumentenbescherming. De lijn omvat het uitvoeren van passende ex-ante beoordelingen en het uitwerken van risicoprocedures voordat met massaproductie van technisch vervaardigde nanomaterialen wordt begonnen, het in samenwerking met andere organisaties ontwikkelen van normen en modellen voor risico-analyse van nanowetenschappelijke en nanotechnologische producten, het bevorderen van veilige en kosteneffectieve maatregelen om blootstelling van werknemers, consumenten en milieu tegen te gaan en het aanpassen van relevante EU-voorschriften waar nodig.

De leden van de CDA-fractie vroegen voorts hoe de regering het risico-analyse proces rond nanotechnologie precies vorm willen geven.

Dat gebeurt voor een belangrijk deel in EU-kader. Eind oktober vond onder Engels voorzitterschap een informele bijeenkomst plaats over het Actieplan nanowetenschap en nanotechnologie. Hier is de bereidheid vastgesteld gezamenlijk op te trekken op het gebied van regelgeving en risico assessment en meer in het algemeen een sturende en implementerende rol te spelen voor het Actieplan. Afgesproken is te analyseren waar er leemten zitten in de bestaande regelgeving en waar er op het gebied van risico-analyse onderwerpen ontbreken. Het Engelse voorzitterschap wil de resultaten van deze werkgroep inbrengen in de Milieuraad van 3 december aanstaande. Voorts maakt de uitwerking van het Actieplan deel uit van de beraadslagingen over het betreffende specifieke programma KP7. Tevens is in een bijeenkomst van het Committee for Science and Technology (CSTP) van de OECD op 24 en 25 oktober jongstleden door de Verenigde Staten voorgesteld een gemeenschappelijk rapport op te stellen over nanotechnologie, dat op den duur mogelijk uitmondt in guidelines. Dit initiatief is door Nederland gesteund omdat het belangrijk is om ook afstemming tussen de EU-landen en andere OECD-landen te bereiken. Eer dergelijk proces kost in OECD-verband weliswaar meestal veel tijd, maar er wordt niet stilgezeten. In december van dit jaar vindt in Washington een OECD-workshop plaats met actieve inbreng vanuit de Europese Unie over het identificeren van toekomstige behoeften aan risico assessment in de context van regelgeving.

De leden van de CDA-fractie gaven aan dat het voor onderzoeksinstellingen moeilijk is te anticiperen op mogelijke risico's van nanotechnologie voor gezondheid en milieu die op dit moment nog niet duidelijk zijn.

Dat is inderdaad het geval. Daarom is het van groot belang dat onderzoek naar mogelijke risico's en toxiciteit van nanodeeltjes plaatsvindt om daarover zo snel mogelijk duidelijkheid te verschaffen en dat dit onderzoek op Europees niveau wordt gecoördineerd. Dat gebeurt in het kader van het Actieplan Nanowetenschap en Nanotechnologie van de Europese Commissie.

De leden van de CDA-fractie constateerden dat de minister voor de onderzoeksinstellingen een taak weggelegd zag bij risicocommunicatie en vroegen zich af of het niet wenselijker is de risicocommunicatie meer op elkaar af te stemmen om maatschappelijke onrust en "spookverhalen" te voorkomen.

Het is en/en. De instellingen moeten hun verantwoordelijkheid nemen, mede in het licht van hun algemene taak om (beter) met het brede publiek te communiceren over hun onderzoek. Ook moet er een goed gecoördineerde aanpak komen voor het versterken van het draagvlak voor nanowetenschap en nanotechnologie door voorlichting en door burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties goed te betrekken bij discussie hierover. Er vinden op dit moment al discussies plaats, in voorzichtige vorm. Het Rathenau Instituut heeft hierin een trekkende rol. Van belang is dat de overheid in de discussie een open opstelling inneemt. Op de organisatie, de timing en de inhoud van voorlichting en maatschappelijk debat over nanowetenschap en nanotechnologie wordt ingegaan in het Kabinetsstandpunt over nanotechnologie. Van belang hierbij is nog op te merken dat wij uit discussies in het verleden rond recombinant DNA onderzoek, ICT en GGO's belangrijke lessen kunnen trekken.

De leden van de VVD-fractie vroegen naar het Europese traject dat volgens de minister zou moeten worden ingezet voor meer onderzoek naar schadelijke gevolgen en, daarvan afgeleid, nieuwe regelgeving voor nanotechnologie. Ook vroegen zij naar de termijn waarop dit onderzoek kan zijn afgerond. In dit verband vroegen de leden hoe voor die tijd veiligheidsrisico's kunnen worden ingedamd.

Verwezen wordt naar de beantwoording van de vragen van de CDA-fractie op dit punt. Een termijn waarop het onderzoek kan zijn afgerond is niet te geven, omdat het een continu proces is. De nanowetenschap zal op termijn tot een groot aantal toepassingen gaan leiden waarvan de eerste nu in zicht komen. De meeste van de toepassingen zijn op dit moment echter nog niet bekend. De uitdaging is om de eisen die toepassingen stellen aan regelgeving zodanig in kaart te brengen dat niet telkens per toepassing hoeft te worden bezien welke risico's hiermee verbonden zijn en welke eisen dit stelt aan de regelgeving. Ook is het zo dat risico's vooraf moeten worden geïdentificeerd. Dit geldt zowel voor de fase van wetenschappelijk onderzoek als voor die van de toepassing hiervan.

De leden van de VVD-fractie vroegen ook wat de minister van instellingen en onderzoekscentra verwacht op het gebied van wetenschaps- en techniekcommunicatie en hoe zij daarop toeziet.

Wat van de instellingen wordt verwacht op het gebied van wetenschaps- en techniekcommunicatie, is vastgelegd in het standpunt op het rapport van de Commissie Esmeijer (Kamerstuk). Van de instellingen wordt verwacht dat zij hun verantwoordelijkheid nemen om met een breed publiek te communiceren over hun onderzoek. Dat geldt in het algemeen, het geldt ook wat betreft de risico's van onderzoek zoals bij nanotechnologie. Aan de onderzoeksinstellingen is gevraagd om in hun strategische plannen hun voornemens voor wetenschaps- en techniekcommunicatie op te nemen. De instellingen brengen volgend jaar ieder een strategisch plan uit. Daarna zal hierop een standpunt worden ingenomen. Ook moeten de instellingen in hun verantwoording ingaan op hun activiteiten voor wetenschaps- en techniekcommunicatie.

De leden van SP-fractie merkten op dat indien onderzoek naar toxiciteit van nanodeeltjes nadere regelgeving wenselijk maakt, voorstellen daartoe met de Europese Unie moeten worden afgestemd.

Verwezen wordt naar de beantwoording van de vragen van de CDA-fractie over het proces van risico-analyse en de vragen van de VVD-fractie over risico's en regelgeving.

De leden van de SP-fractie vroegen ook op welke termijn de minister in overleg zal treden met de betrokken ministers en de Kamer een plan van aanpak kan verwachten.

Het overleg met betrokken bewindslieden vindt reeds volop plaats in het kader van de ontwikkeling van het Kabinetsstandpunt nanotechnologie. Dit kan de Kamer volgend jaar mei verwachten.

De leden van de SP-fractie vroegen verder of de minister op de hoogte is van activiteiten in andere landen van de Europese Unie op het gebied van risico-evaluatie en of er overleg wordt gevoerd op dit punt, in verband met afstemming van regels binnen de Europese Unie.

Verwezen wordt naar de beantwoording van vragen van de vragen van de CDA- en de VVD-fractie over Europese afstemming op het gebied van risicoanalyse en risicomanagement. Tijdens de eerder genoemde informele bijeenkomst in het kader van het Engelse voorzitterschap over het Actieplan Nanowetenschap en Nanotechnologie bleken de verschillende lidstaten de maatschappelijke dimensie van nanowetenschap en nanotechnologie serieus te nemen en bleek ook de wil om gezamenlijk op te trekken en van elkaar te leren op gebieden als regelgeving en risicobepaling.

De leden van de SP-fractie vroegen hoe de minister het publiek actief gaat betrekken bij de discussie over de toekomst van dit wetenschappelijke onderzoek en vroegen hoe overheid, bedrijfsleven, consumenten- en milieuorganisaties en politiek bij deze communicatie wordt betrokken.

Verwezen wordt naar het antwoord op de vragen van de CDA-fractie over communicatie en het belang van voorlichting en discussie waarop is geantwoord dat er een goed gecoördineerde aanpak moet komen voor het versterken van draagvlak voor nanotewetenschap en nanotechnologie door voorlichting en door burgers, bedrijven en

maatschappelijke organisaties goed te betrekken bij de discussie hierover. De discussie met de politiek wordt gevoerd aan de hand van het Kabinetsstandpunt dat in mei volgend jaar verschijnt.

De leden van de SP-fractie vroegen in dit verband of de minister de opvatting deelt dat bepaalde wetenschapsonderwerpen een meer integrale aanpak vereisen met betrekking tot de communicatie en het entameren van een maatschappelijke discussie.

In het algemeen geldt dat communicatie over wetenschap en techniek een specifieke, toegesneden aanpak vergt. Op dat punt vormen nanowetenschap en nanotechnologie geen uitzondering. Wel is het zo dat voor nanowetenschap en nanotechnologie gelet op onzekerheden die er zijn met betrekking tot bijvoorbeeld toxiciteit van nanodeeltjes, een aparte en gecoördineerde aanpak vraagt. In het antwoord op vragen van het CDA is geantwoord dat op dit moment al discussie plaatsvonden, met een trekkende rol voor het Rathenau Instituut en dat op de organisatie, de timing en de inhoud van voorlichting en maatschappelijk debat over nanowetenschap en technologie wordt ingegaan in het Kabinetsstandpunt over nanotechnologie.

De leden van de ChristenUnie fractie vroegen binnen welke termijn de minister verwacht overleg te hebben gevoerd met de betrokken ministers.

Verwezen wordt naar het antwoord van de SP-fractie hierover.

De leden van de ChristenUnie fractie waren ook benieuwd naar de termijn waarop het onderzoek naar aanvullende regelgeving kan zijn afgerond.

Eén van de lijnen die in het Kabinetsstandpunt Nanotechnologie worden uitgewerkt betreft het waarborgen van adequate regelgeving die risico's inperkt en tegelijkertijd goede ontwikkelingsmogelijkheden biedt voor wetenschappelijk onderzoek en voor toepassingen van nanotechnologie. Het tempo waarin regelgeving kan worden ontwikkeld is mede afhankelijk van het tempo waarmee risico's inzichtelijk worden gemaakt. Zoals in het antwoord op een vraag van de VVD-fractie is aangegeven, gaat het om een continu proces.

De leden van de ChristenUnie vroegen of bij onderzoek naar nieuwe regelgeving ook zal worden ingegaan op de inhoud van veiligheidsmaatregelen, inhoudelijke toetsingsprocedures en de wijze waarop deze tot stand komen, met gescheiden verantwoordelijkheden voor verschillende partijen.

Dat is op dit moment nog moeilijk aan te geven, maar waar relevant zullen deze aspecten zeker bij het onderzoek naar nieuwe regelgeving worden betrokken en spreekt het voor zich dat verschillende partijen daarbij betrokken zullen zijn en hun verantwoordelijkheden zullen moeten nemen. Bij de ontwikkeling van nanotechnologie komen geheel nieuwe eigenschappen (quantumeffecten) om de hoek kijken die tot nu toe geen rol speelden. Het zal daarom nodig blijken geheel nieuwe methoden van normstellingen voor risico's uit te werken.

De leden van de ChristenUnie fractie vroegen ook of het gegeven dat de minister de onderzoeksinstellingen verantwoordelijk stelt betekent dat zij zelf geen verantwoordelijkheid neemt voor het maatschappelijk debat.

Dat laatste is zeker niet het geval. Zoals in antwoord op een vraag van de CDA-fractie is aangegeven, gaat het om en/en. De instellingen hebben een belangrijke verantwoordelijkheid om met een breed publiek te communiceren over hun onderzoek, en dus ook over de risico's ervan. Tegelijkertijd heeft de overheid ook een belangrijke verantwoordelijkheid ten aanzien van voorlichting en debat over nanowetenschap en nanotechnologie. In het Kabinetsstandpunt Nanotechnologie is daarom het zorgen voor voldoende maatschappelijk draagvlak een belangrijke lijn, en worden voorstellen gedaan voor de organisatie van het debat.

De leden van de ChristenUnie-fractie vroegen of de minister zichzelf een taak heeft toebedeeld om erop toe te zien dat publieksvoorlichting over nanowetenschap en nanotechnologie evenwichtig is en dat er niet alleen voor specialisten maar ook ethici en leken aan het woord komen.

Uiteraard zal de voorlichting over nanowetenschap en nanotechnologie evenwichtig moeten zijn. In het antwoord op de CDA-fractie is al aangegeven dat de overheid in de voorlichting en het debat hierover een open instelling moet innemen. Dat neemt niet weg dat de overheid de verantwoordelijkheid heeft ervoor te zorgen dat debat en voorlichting evenwichtig zijn, en dat deze zich niet beperkt tot specialisten. Wat betreft de vraag over betrokkenheid van ethici wordt tot slot verwezen naar lijn 5 van het Actieplan Nanowetenschap en Nanotechnologie van de Europese Commissie (Kamerstuk 22 112, nr. 389, p. 6). Deze lijn betreft de "Integratie van de maatschappelijke dimensie" en omvat ethische evaluaties voor door de Gemeenschap gefinancierd onderzoek en ontwikkelingswerk op het gebied van nanowetenschap en nanotechnologie, alsmede ethische evaluatie van nanogeneeskunde. Van belang is in dit verband dat de voorzitter van de Europese Commissie op 19 oktober de nieuwe leen heeft benoemd van de European Group on Ethics in Science and New Technologies (EGE). EGE adviseert de Commissie met betrekking tot de voorbereiding en uitvoering van regelgeving en beleid van de Europese Unie. Nanogeneeskunde is daarbij prioriteit in het programma voor 2005-2009. De EGE is een onafhankelijke, op persoonlijke titel benoemde werkgroep. Het advies van de werkgroep heeft geen bindend karakter, maar wordt in de regel wel overgenomen. Tot slot wordt, wat betreft het betrekken van ethici bij de discussie over nanowetenschap en -technologie verwezen naar een ronde tafel debat dat in januari 2006 wordt georganiseerd in Brussel over de ethische aspecten van nanomedicijnen.